

A low-angle photograph of a child with blonde hair, wearing an orange t-shirt and yellow shorts, climbing a large, leafy tree. The child is seen from behind, reaching up to a higher branch. The tree's branches are thick and dark, with vibrant green leaves. The background is a clear, bright blue sky.

*Elk mens, en dus ook
elk kind, heeft behoefte
aan uitdaging*

In gesprek met de GGD

Over de feiten en fabels rond veiligheid!

In de opvang moeten kinderen de ruimte krijgen om ontdekkingen te doen. Maar wel zo veilig mogelijk! Dat levert dilemma's op. Want er is ook regelgeving. De Wet Kinderopvang bijvoorbeeld. De GGD let erop dat de opvang voldoet aan die wet en aan de beleidsregels kwaliteit kinderopvang. KIDDO ging in gesprek met GGD-beleidsadviseur Josine van den Bogaard. 'Wij stellen zelf geen eisen aan de buitenruimte.'

We weten allemaal dat spelen belangrijk is voor kinderen. Niet alleen voor hun motorische ontwikkeling, ook voor hun mentale en sociale ontwikkeling. Kinderen moeten grenzen kunnen verkennen. Door tegen een grens aan te botsen, leren ze dat iets niet kan. Ze krijgen de kans om uit te zoeken of dat aan hun lichaam ligt, aan hun kennis, aan hun ervaring of aan de omgeving. Ze proberen het nog een keer, kiezen een andere manier of vragen om hulp. Of ze stoppen ermee en laten het los. Elk mens, en dus ook elk kind, heeft behoefte aan uitdaging. En als iets je uitdaagt, word je erdoor aangetrokken. Je gaat op onderzoek, je experimenteert en daardoor groei je. Toevallig is het zo dat je meer leert van je fouten dan van de dingen die in één keer goed gaan. Zo simpel is het. Heerlijk toch? Ja, en lastig. Want het is niet zonder risico's. En

het lijkt wel of we steeds banger worden om kinderen risico's te laten nemen. Er ligt veel nadruk op veiligheid. Hoe bied je nou veiligheid én uitdaging en houd je iedereen tevreden?

Binnen de regels is veel mogelijk!

Josine van den Bogaard is senior beleidsadviseur bij de GGD Rotterdam-Rijnmond. Ze is deskundig waar het gaat om de effecten van de leefomgeving op de gezondheid. Daarover adviseert ze onder meer haar GGD-collega's die toezicht houden op de kinderopvang. Josine benadrukt dat de GGD zelf geen eisen stelt aan de buitenruimte. De GGD controleert of de opvang voldoet aan de Wet Kinderopvang. Die schrijft voor de buitenruimte slechts voor dat elk kind voldoende meters (minimaal 3 m²) speeloppervlak moet hebben en dat het terrein veilig en bereikbaar is. Maar binnen die regels is veel mogelijk!

Zonder uitdaging geen groei

Josine: 'De GGD wil dat kinderen zich *gezond* ontwikkelen. Op alle gebieden. De inrichting van een ruimte bepaalt voor een groot deel hoe een kind zich gedraagt. Het lokt gedrag uit. En kinderen leren door te doen. Dat is een groeiproses. De hersenen ontwikkelen zich door het ontdekken van nieuwe mogelijkheden. Kinderen moeten de mogelijkheid krijgen om op zoek te gaan, te onderzoeken. En daarbij geldt: als er geen risico is, is er ook geen kans op iets nieuws. Zonder uitdaging geen groei. Het is de kunst om kinderen de ruimte te geven om risico's te nemen zonder de veiligheid uit het oog te verliezen. Bij elke risicovolle activiteit kun je de hamvraag stellen: is er een kans op blijvend letsel? Dat moet je uiteraard zien te voorkomen. Hoe doe je dat? Welke afspraken maak je? Doe je best om te voorzien, om vooruit te denken wat er zou kunnen gebeuren en bepaal hoe je dat kunt voorkomen. Maar blijf reëel: ondanks alle voorbereidingen kan er altijd iets gebeuren. Zorg dus dat je daar op voorbereid bent. Zorg ervoor dat er voldoende pedagogisch medewerkers zijn, dat je de EHBO-doos bij de hand – en up-to-date – hebt en dat je weet welke nummers je in geval van nood moet bellen.'

Uitzondering op de beleidsregel

Veiligheid wordt in de kinderopvang traditioneel gezien als het *uitsluiten* van de meeste risico's. Dat verwachten ouders ook vaak. Pedagogisch medewerkers hebben het gevoel dat niets 'zomaar' mag. Je moet alles verantwoorden, elke handeling of afspraak op papier zetten. Veel leidsters denken: 'De GGD zal het wel niet goedkeuren, dus we beginnen er maar niet aan.' Josine: 'De inspectie kan inderdaad als beperkend ervaren worden. Dat is niet de bedoeling! Ik nodig pedagogisch medewerkers juist uit om met ons in gesprek te gaan en te blijven. Denk goed na over mogelijke risico's. Bepaal hoe je daarmee omgaat. Laat zien wat je doet. Besef: je mag van een beleidsregel afwijken als je kunt uitleggen dat je op jouw manier ook goed aan de bedoeling van die regel voldoet. Maak het onderdeel van je werkplan. Vertel dit ook aan de ouders. Leg hun uit waarom je wat doet. Vergeet niet dat jullie een voorbeeldfunctie hebben. Welke boodschap wil je de ouders meegeven? Alle risico's te mijden? Veel jonge ouders willen graag advies en houvast. Ze leren van jullie. Dat

is jullie meerwaarde als professionele opvoeders.'

De nadruk moet niet langer liggen op het *uitsluiten* van risico's maar op het leren *omgaan* met risico's. Het is de taak van de kinderopvang om die risico's aan te bieden in een beschermde omgeving. Dat is duurzame veiligheid. Veiligheid op langere termijn. Leer kinderen vaardigheden aan waarmee ze (later) zelf hun verantwoordelijkheid kunnen nemen in onveilige situaties. Dat betekent dat je ze nu een onveilige situatie aan moet bieden *binnen* een beschermde omgeving. Daarbij moet je je steeds afvragen: Wat zijn de feitelijke risico's? Welke risico's zijn aanvaardbaar? Hoe is dat in de 'echte' wereld? Wat kan dit kind aan? Hoe bieden wij die bescherming? Kijk eens met andere ogen naar de dingen. ➤

Hoe zorg je voor een beschermde omgeving?

- In het beleidsplan van jouw organisatie staan de basiswaarden van het opvoeden. Zorg dat er iets in staat over veiligheid en uitdaging, over omgaan met grenzen en gevaar, en over de keuzevrijheid van kinderen.
- Beschrijf in je werkplan wat dit voor de praktijk betekent. Benoem de risico's. Geef aan hoe je daarmee omgaat. Doe dit zo concreet mogelijk! Bijvoorbeeld: kinderen mogen in de bomen klimmen tot twee meter hoogte (tot de tak met het rode lint), onder toezicht van een pedagogisch medewerker, en niet meer dan twee kinderen tegelijk).
- Pak af en toe het werkplan erbij, bijvoorbeeld tijdens een teamvergadering, en 'oefen' de regels voor buiten- en binnenspel. Zo zorg je ervoor dat alle pedagogisch medewerkers (denk ook aan invalkrachten en stagiaires!) deze paraat hebben. Hierdoor kun je alerter handelen. En makkelijker in gesprek gaan met ouders.
- Volg het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS). Hierin staat nauwkeurig beschreven aan welke eisen speeltoestellen moeten voldoen. Vergeet niet dat speeltoestellen volgens het WAS gecertificeerd moeten zijn. Dit certificaat is een bewijs dat het toestel veilig is bevonden. Dat is alvast een zorg minder.
- Houd een logboek bij per speeltoestel of speelhoek. Je noteert hierin de inspecties, reparaties en ongevallen.
- Doe regelmatig risico-analyses, bijvoorbeeld met behulp van de risico-monitor (www.risico-monitor.nl).
- Mocht je in een situatie terechtkomen waar geen regels voor zijn: geen paniek, gebruik je Gezonde Boeren Verstand (oftewel: GBV)!



Hoe leer je kinderen omgaan met risico's?

Marianne de Valck is eigenaar van Adviesbureau spelen en speelgoed en zij maakte dit stappenplan. Want: bij spel en spelen horen spelregels!

1. Formuleer duidelijke regels. Regels die (bijna) altijd gelden zijn:
 - Je doet niets boven je kracht, gaat niet over je grenzen (als iets niet lukt, dan stop je ermee).
 - Je bepaalt je eigen tempo.
 - Je bepaalt je eigen moment.
 - Je let goed op wat er om je heen gebeurt.
 - Je plaagt niet.
2. Leer de kinderen de regels. Herhaal ze regelmatig vóór het spelen. Gebruik hierbij plaatjes of pictogrammen.
3. Laat de kinderen lekker spelen!
4. Een ongeluk(je)? Bespreek het met het kind: Wat is er gebeurd? Hoe kwam dat? Wat deed je? Hoe zou het anders kunnen? Geef zo nodig enkele tips.
5. Laat de kinderen opnieuw spelen. Geef hun de kans om het nog eens te proberen. Zo vaak mogelijk. Laat het kind zelf bepalen wanneer het er genoeg van heeft.
6. Lukt het deze keer wel? Bespreek kort waarom het nu wel goed ging. Geef een compliment! Zo krijgen ze vertrouwen in hun eigen kunnen.

Er is meer mogelijk dan je denkt!

Heb jij ook het idee dat 'niets meer mag'? Dat je elke activiteit moet verantwoorden? Dat je alles op papier moet zetten? Als dat het geval is, wordt het streven naar veiligheid in de opvang niet alleen een belemmering voor de kinderen maar ook voor de pedagogisch medewerkers. En dat is beslist niet de bedoeling! Josine van den Boogaard (GGD) adviseert om met gezond verstand de regels toe te passen. Houd het simpel! Vrij spelen is heel belangrijk voor kinderen, organiseer niet te veel, gebruik vooral losse materialen (niet te veel 'vaste' toestellen), zorg voor een beetje groen. Ga in gesprek met de ouders: geef ze een rondleiding door de buitenruimte en de buurt. Wijs op de risico's en dilemma's en laat zien hoe je daarmee omgaat. Aarzel niet om in gesprek te gaan met de GGD. Er is meer mogelijk dan je denkt.

Meer inspiratie:

- *Grenzeloze ruimte. Kinderopvang in het buitenland* (dvd), te bestellen via: www.waarborgefondskinderopvang.nl
- *Five dangerous things you should let your kids do*, Youtubevideo, via <http://youtu.be/C-VacaaN75o>
- *Wat mag...? Wat kan...? Dilemma's bij het spelen*, door Marianne de Valck, kijk op www.speelgoedadvies.nl